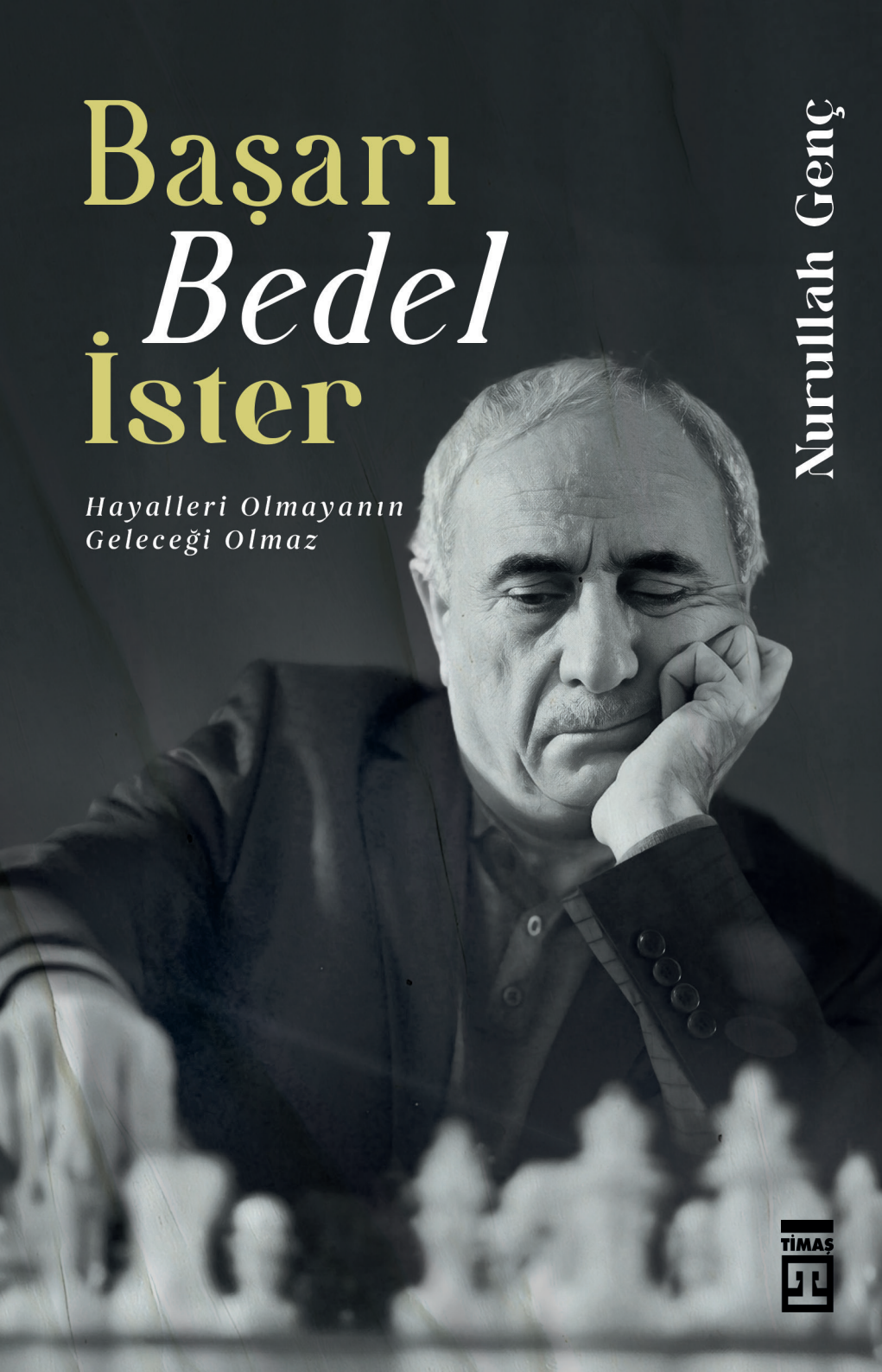
Başarı Bedel İster

Hayalleri Olmayanın Geleceği Olmaz

Nurullah Genç

TİMAŞ

BAŞARILI OLMAK İÇİN KENDİNİ KEŞFET

İnsan olarak yeryüzünde ayrıcalıklı bir hayat yaşıyoruz. Dünyanın diğer bütün canlı varlıklarını düşünelim, sonra da kendinize bir bakalım. Biz gökte uçan kuşlar, denizde yüzen balıklar ve toprağın altındaki köstebekler gibi değiliz. Farklıyız ve yaratılmışların en şereflisi olan insanız.

İnsan olmak eşrefi mahlûkat olmak demektir, insan olmak Allah'ın yeryüzündeki halifesi olmak demektir. Bu payeden uzaklaşıp alçalmamak da bu payede olgunlaşıp yücelmek de insanın iradesine bırakılmıştır. O iradeyle çaba gösterdiği zaman, "Kün Feyekûn" sahibi Yaratıcı, kapılar açar önünde; iyi veya kötü. Sonucuna katlanacağı anlayışını da kendisine bir şekilde vermiş. İnsan diğerlerinde olmayan bu ayrıcalığı bildiği zaman, ne yapması gerektiği üzerine daha çok düşünen, tefekkür eden bir hâle ulaşmaktadır. Aksi durum onu olgunluğa ermeden uzaklaştırarak ve aşağılara götürecek kadar tehlikeli bir alana itecektir.

Rahmetli ninemin çok güzel bir sözü vardı. Derdi ki: "Evlatlarım, yerin altındakiler üstündekilerden çoktur ama yerin üstündekiler yerin altındakilerden çok azını hatırlar. Onlar da zararlı ya da güzel eserler bırakanlardır. Siz güzel yaşayın ve güzel eserler bırakın ki yerin altına girdiğinizde yerin üs-

tündekiler sizi hayırla yad etsin!" Farz edelim ki ömürlerimiz tükendi, dünya hayatı bitti, ayrılıp gittik buradan. Geriye neler bıraktık, insanlara yararlı bir eserimiz ya da sadaka-i cariyemiz kaldı mı? İşte o kalan, başkalarına sunabileceğimiz bir başarı hikâyesiyle beraberse bir anlam ifade edecektir. Bizden sonra gelenler; nesillerimiz, çocuklarımız, gençlerimiz hayatlarımızdan örnek alabilirlerse bir şey ifade etmiş oluruz onlar için. Yoksa unutulup gideceğiz. Yoksa binlerce yıldır insanlığı tüketen, milyarlarca insanı yerin altına çeken hayat, bizi de çekecek bir gün oraya.

Rabbimiz, insanı yaratırken kendi ruhundan üflediğini beyan ediyor. O ruhun gereğini yapmak mecburiyetindeyiz. O ruh bize yalnızlığı, tek başınalığı kaçınılmaz bir sonuç olarak hissettirmiyor. Yalnızlık duygusu, kavrayış yetersizliğine düşen aklın açmazlarından birisidir. Çünkü biz hiçbir zaman tek başımıza değiliz. Bize şah damarımızdan daha yakın olduğunu bildiğimiz bir yaratıcıyla beraberiz her daim. Dünyanın faaliyetleri, hengâmesi, gailesi içinde hayallerimizin, gelecek için yapacaklarımızın, ufkumuzda var olan hakikatlerin ve bizi başarıya yönlendiren bütün meselelerin takipçisi olmak insan olmamızın bir gereğidir. Onun için de insana dair bir yolculuk yapmak son derece faydalı olacaktır.

İnsanın neye ihtiyacı vardır? Kanaatime göre insanın önce kendini tanımaya ihtiyacı var. Ben kimim, nereden geldim, nereye gidiyorum, ne yapmalıyım, dünya nedir, yıldızlar neyi ifade ediyor, zerreden kâinata kadar, galaksilerden hücreye ve atoma kadar, bütün bir varlık âlemi neyi ifade ediyor? Diğer canlılar bunları düşünemezler. Ama ben akıl sahibiyim ve bunları düşünebiliyorum, bu hususiyet beni onlardan üstün

kılıyor. Bunun da bir nedeni olmalı. O yüzden sorular hep aynı kapıdan bakıyor bana. Nitekim kültürümüzde de kendini düşünmeyenin mesafe kat etmesi, yol alması mümkün değildir.

İrfan dünyamızda kendini bilmek, kendini tanımak ve düşünmek, inanmakla neredeyse eş değerdir. Çünkü Peygamber Efendimiz (sav) "Nefsini bilmeyen, Rabbini bilmez." buyurmuştur. Nefislerimizi bilelim, kendimizi tanıyalım, yapabileceklerimizi, kabiliyetlerimizi, neleri gerçekleştirebileceğimizi, gücümüzün nelere yetebileceğini düşünelim. Çünkü ancak o zaman bu yolculukta bir hayale, bir ufka doğru şuurlu, bilinçli adımlarla yürüyebiliriz. Ancak o zaman farkındalığımızı ayrıcalıklı olduğumuz noktasında netleştirebiliriz. İşte başarıya açılan kapı tam burada görünür olur.

Necip Fazıl Kısakürek'in dediği gibi:

İnsan bu, su misali, kıvrım kıvrım akar ya
Bir yanda akan benim, öbür yanda Sakarya.

Kıvrım kıvrım akıyoruz dünyada, su misali. Sudan yaratıldık, ayet-i kerimede geçtiği gibi hayatın özü sudan yaratılmış; akıp gidiyoruz biz de... Denizimiz nerede, nereye akıyoruz?

Necip Fazıl'ın "İnsan bu su misali," dediği, suya benzetilen insan İngiliz bir şairin şiirinde nasıl da ırmağa dönüşüyor:

Her insan bir ırmaktır
Akar, akar, akar…
Ne zavallı ırmaklardır onlar
Bağların arasından, bahçelerin arasından
Yemyeşil çiçeklerin, çimenlerin arasından akar dururlar
Sonunda kavuşabilecekleri bir deniz bulamadan
Ya bir bozkırın ortasında

Ya da bir çölde kururlar
Ne acınası ırmaklardır onlar

Bir de imrenilesi ırmaklar vardır
Dağların arasından, taşların arasından
Sarp yamaçlardan, keskin uçurumlardan
Derin vadilerden akar dururlar
Sonunda kavuşabilecekleri bir deniz bulurlar
Ya daha büyük bir ırmak ya da deniz olurlar
Ne imrenilesi ırmaklardır onlar
Ve her insan bir ırmaktır
Akar, akar, akar…

Nasıl bir insan olacağımıza dair kabulümüz, yargımız hayatın temelidir. Nasıl bir insan olacağız? Başaran, üreten, başkalarına fayda sağlayan, sadece kendi menfaatini düşünmeyen bir insan mı olacağız? Yoksa yiyip içen, tüketen ama bir şey ortaya koymadan bu dünyadan çekip giden bir insan mı? Kendimize ayırdıklarımızı başkalarına ayırdıklarımızla karşılaştırdığımızda kendimize ayırdıklarımızın çok küçük, başkalarına ayırdıklarımızın çok büyük olduğu bir dünyada insanlığı çoğaltarak, büyüterek mi yaşayacağız? Yoksa kendimize ait olanı çoğaltırken başkalarına ait olması gerekenleri tüketerek veya yok ederek mi? İnsanlık olarak karar vermemiz gereken temel meselemiz budur. Yukarıdaki şiirde iki insan tipi görüyoruz. Mirasyedi insan ve ırmaklar gibi çağlaya çağlaya denizlere akan, çoğalan ve çoğaltan insan. Mirasyedi olarak tüketen ve sonunda tüketilen bir varlık olarak mı kalacağız yeryüzünde? Bir ırmak gibi akarak her türlü zorluğa rağmen dağların, taşların, sarp yamaçların arasından bir hayale, bir

rüyaya doğru akıp gidebilecek miyiz? Tercih, insanî olacaksa son sorunun cevabı evet olacaktır.

Benim irfan medeniyetim bunun cevabını aslında yüzyıllar öncesinden çok açık ve güzel bir şekilde vermiştir. İnançlarımızın, değer yargılarımızın temel naslarına baktığımızda bunu buluruz. Tembellik ve çalışkanlıkla ilgili ayetlere, hadislere, büyük insanların güzel sözlerine neye bakarsanız bakın karşınıza çıkan yol bellidir. Biz çalışmakla, eser ortaya koymakla, ürütmekle yükümlüyüz. Üretmek ve başarmak mecburiyetindeyiz. Biz öyle bir ufkun, öyle bir hayalin insanlarıyız ki beş dakika sonra öleceğimizi bilsek dahi, bir tohumu toprağa atıp yıllar sonrasının meyvelerini ve çiçeklerini hayal edebilecek ruhlara sahibiz. Menfaatperest için kendisinden sonrası tufandır çünkü. Ama diğerkâm insan için durum tamamen farklıdır. O tohum kendisi öldükten sonra yeşerecek, o tohumdan bir filiz, bir fidan, bir ağaç büyüyecek. O ağacın yapraklarında küçücük böcekler gezinecek, oradan nemalanacak, o ağacın dallarına kuşlar konacak, o ağacın gövdesi gölgeler oluşturacak, o ağacın meyvelerinden insanlar yiyecek, hayvanlar yararlanacak, o ağaç kurusa bile toprakta gübreye, tohuma dönüşecek. İşte insani olan budur. Biz toprağa girip toprak olurken, atacağımız tohumlar insanlık için birer hazineye dönecektir. Bu nedenle, insana dair telakkimiz başarının ön şartıdır. İnsanı nasıl değerlendiriyorsak aynı orantıda başarı da bizim için öyle bir hâle ve kavrama dönüşür. Yani kısaca söylemek gerekirse: İnsan eşittir başarı. İnsan ve başarı yan yana gelirse dünya güzelleşir; insan ve başarısızlık yan yanaysa dünya yaşanmaz hâle gelir.

İnsanla alakalı söylenebilecek o kadar çok şey var ki... Batı metodolojisi ve felsefesi insanı tanımlarken "Homo Economicus" ve "Homo Sapiens" ifadelerini kullanır. Düşünen varlık ve menfaatperest varlık. Oysa biz sadece düşünen varlıklar değil, aynı zamanda hisseden varlıklarız. Biz duygusal zekâsı olan varlıklarız; tahlil eden, tahkik eden, düşünen, yorumlayan ama aynı zamanda hisseden, empati kurabilen, değerlendirebilen, acı çekebilen, sevinç duyabilen varlıklarız. Eşrefi mahlûkat oluşumuz bundan. Biz sadece Homo Economicus olamayız. Yani sırf menfaatperest varlıklar olarak hareket edemeyiz. Kalbimiz ve aklımız buna izin vermemelidir. İçinde yaşadığımız dünya, başkalarıyla paylaştığımız dünyadır çünkü. Onu har vurup harman savuramayız. İçinde paylaşma duygusunu taşımayanların kendilerine ve çevrelerine nasıl zarar verdiklerini hepimiz çok iyi biliyoruz. İşte o noktada insan, insan olma çizgisinden sapmaya ve aşağı katmanlara inmeye başlar.

İrfanımız, hikmet anlayışımız, inancımız, değer yargılarımız bize Homo Economicus olmamızı değil, diğerkâm olmamızı öğütler. Divan edebiyatımızın ünlü iki şairinin beyitlerinden yola çıkarak kendimizi kurgulamalıyız. Şeyh Galib'in ya da Hayali'nin beytinde geçen insanlardan birini seçelim.

Ne diyor Şeyh Galib:

Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen
Merdüm-i dide-i ekvan olan âdemsin sen.

Zatına hoş bak diyor, kendine şöyle bir bak, değerlendir kendini, "Zübde-i âlemsin sen." Küçük bir kâinat numunesisin; kâinatı, evreni kendinde taşıyan küçük ama büyük bir numunesin. Küçük duran ama bütün bir kâinatı düşünebilecek,

anlayabilecek ve hayal edebilecek kadar büyük bir varlıksın, eşrefi mahlûkatsın. Şöyle bir yaratılmışlara bak, ayrıcalığını gör. Yaratılmışların göz bebeği olan âdemsin, insanoğlusun. Öyleyse gereğini yap, varlığının gerektirdiği bütün davranışları göster. Tembel yaşama, çalış ve başarılı ol ama unutma ki başarı bedel ister!

Hayalî'*nin beyti ne diyor bize*:

Cihân-ârâ cihan içindedir ârâyı bilmezler
Ol mahiler ki deryâ içredir deryâyı bilmezler.

Cihanı süsleyenin, cihanda işaretleri vardır ama onu aramayı bilmezler, o deniz canlıları denizdedirler lakin denizden habersizdirler.

Balık denizin farkında olmayabilir, kimse balığa bir şey söyleyemez. Kuş gökyüzünü bilmez, köstebek toprağı virüs, virüs olduğunun farkında değildir. Bütün bir insanlığın derdi hâline gelmiş mikroplar, bilmezler özlerini. Onları ve neler yaptıklarını insanlar bilir ancak. İnsan kuşu bilir, toprağı bilir, köstebeği bilir, haritayı bilir, atlası bilir, coğrafyayı bilir de insan kendisini nasıl bilmez, bilemez? Bütün bunları bilen insanın kendini bilmemesi kadar büyük bir paradoks olabilir mi? Kendimize doğru, hayatımıza, insanlığınıza doğru yolculuğa çıkmalıyız zaman zaman. Bir iç yolculuğuna, bir varlık muhasebesine. Önce kendimizi tanıyarak insanı tanımaya başlamalıyız. Deniz canlıları gibi olmamalıyız! Kendimizi, yaşadığımız memleketi, içinde bulunduğumuz kültürü, medeniyeti, ilmi, irfanı, inançlarımızı iyi bilmeliyiz; bilmeli ve tanımalıyız ki kendimizden yola çıkarak bir büyük ufka doğru yürüyebilelim. Yeteneklerimizi de doğru olarak ancak bu

sayede keşfedebiliriz. Yeteneklerini bilmeyenin üst düzey bir başarı göstermesi beklenemez. Başarının gerektirdiği bedeli o zaman bilinçli bir şekilde ödeyebiliriz.

Ne olacak sonunda biliyor musunuz? İnsanlık kazanacak, insanlık kazanınca hepimiz kazanacağız. Peki, ne zaman kaybedeceğiz biliyor musunuz? İnsanlık kaybedince... Bilin ki üretmezsek, çalışmazsak insanlık kaybedecek, ülkemiz kaybedecek. Kaybetmeyelim!

HAYALLERİ OLMAYANIN GELECEĞİ OLMAZ

İnsan geleceğini rüyalarıyla ve hayalleriyle süslediği zaman, o gelecek çok daha anlamlı hâle gelir. Ama elbette sadece anlık hazlarla yaşayanlardan olmayalım...

Mutlaka ve mutlaka uzun bir süreyi kapsayan hayallerimiz olmalı. Hayallerimizi rüyalarımıza sokmalıyız zira rüyalarımıza giren hayallerimiz bir gün hakikatlerimize dönüşebilir. Bunu yaşayan, yaşadıklarıyla gören, müşahede eden ve bizatihi teneffüs eden biri olarak söylüyorum. Geçmiş yıllara baktığımda ömrümü nice hayallerin, nice rüyaların süslediğini hatırlıyorum.

Üniversite imtihanını kazandığımda yani on dokuz yaşımda şöyle bir gerçekle yüz yüze gelmiştim. Sınav sonuç belgesini alıp lise müdürümüzün yanına gittim. Adını anacağım, çünkü hayatımda çok büyük bir izi, mührü var: Abdurrahman Teber Hocam. "Hocam," dedim, "Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi›ni (o zamanki adıyla İşletme Fakültesi›ni) kazandım." Hocam, "Hayırlı olsun." dedi. Sonuç belgeme baktı, sonra haksızlığa meydan okurcasına bir el işareti yapıp, "Olmaz!" dedi. "Hocam ne oldu!" dedim, bir yanlışlık mı var diye endişelendim. "Ama fen puanı hiçbir işe yaramamış. Bu kadar yüksek bir fen puanıyla hiçbir şey yapamamışsın. Bu

olmaz, bu adil değil." diye dertli bir şekilde konuştu. "Hocam, biz fen puanıyla bir yerlere giremiyoruz ki, imam hatip lisesi öğrencileri olarak edebiyat kolu mezunu kabul edildiğimiz için fen puanıyla öğrenci alan bölümlerin pek çoğuna müracaat edemiyoruz. O yüzden tıp fakültelerini ve diğer pek çok yeri tercih edemedim. Tercih yapabileceğim üç yer vardı: işletme, ziraat ve edebiyat fakültesi. Edebiyatı en sona yazdım, çünkü zaten edebiyatla ilgileniyorum. Namık Kemal'in güzel bir sözü var, 'Edebiyat yapanın edebiyat okuması, edebiyat okuyanın da edebiyat yapması lazım gelmez.' diyor. Zaten okuyup öğrenmek zorunda olduğum için edebiyatı son sıraya yazdım. İkinci sırada ziraat, birinci sırada işletme tercihi yaptım ve işletmeyi kazandım. En azından tercihimde böyle bir sıralama düşündüm." Hocam bunun üzerine, "Olsun, ben yine de fen puanıyla bir yere girmeni istiyorum. Fark diploması veren liselerden birine müracaat edeceksin. Fizik, kimya, biyoloji fark derslerini okuyup bir yılın sonunda mutlaka fen kolu diploması alarak önümüzdeki sene tıp fakültesine gireceksin. Puanın rahat rahat tutuyor çünkü." dedi. Heyecanlandım; doğru ya, fen puanım tıp fakültesini tutuyorsa neden olmasın?

Hocamın yanından ayrıldıktan sonra Erzurum Atatürk Lisesi'ne müracaat ettim ve oraya yazıldım. Fizik, kimya, biyoloji derslerine gitmeye başladım. Bir yandan da işletme fakültesinin derslerine devam ediyordum. Fakat bir ikilem vardı içimde: Acaba ben doktorluk yapabilir miydim? Tabiatım buna müsait mi, doktorluk benim için uygun bir meslek mi, kabiliyetime uygun mu diye düşünüp duruyordum. Doktorlukla ilgili bir hayal kuramıyordum mesela, kendimi bir hastanenin başhekimi olarak düşünemiyordum. İlginçtir, ameliyat yapa-

mayacağımı düşünüyordum. "İğneyi bile zor yaparım ben." diye geçiriyordum içimden. Gerçek böyle idi o günlerde. Yani bir sorgulamam vardı, bir ikilem içindeydim, hayal kırıklığı yaşıyordum. "Doktor olabilirim ama bunu yapabilir miyim?" bu soru kemirip duruyordu beynimi. Yine de müdürümüzün tavsiyesine uyarak fark derslerini vermek için günlerce Atatürk Lisesi'ne gidip geldim.

İşte tam o günlerde rüyalarımı değiştiren, hayallerimi etkileyen bir hadise gerçekleşti. Rotasyonla fakültemize ders vermeye gelen bir hocamız, derslerimizden birinde bize rüyalardan, hayallerden bahsetti. "Hayalleriniz olmalı, buna modern dünyada, modern bilimde 'vizyon' deniyor. Mutlaka bir vizyonunuz olmalı. Bir gelecek hayali kurmalısınız. Yani 10 yıl, 20 yıl, 30 yıl... Kurumların hayalleri 50, 100, 200 yıl olur. Devletlerin hayali sonsuzdur, ilelebet payidar olmak üzere yaşarlar. Osmanlı'nın bir namı da devlet-i ebed müddetti. 'Cumhuriyet ilelebet payidar olacaktır.' diyoruz mesela. İnsan da ömrünü kuşatacak bir hayalle yaşamalı." dedi. Öylesine hoşuma gitti ki bu söz, heyecanlandım. Tıp fakültesine gitmek için hazırlanan bir öğrenci olarak yeni bir şey öğrenmiş olmanın heyecanıydı bu. Acaba benim hayalim ne olmalıydı, tabiatım neye müsaitti? Çünkü hocamız aynı zamanda "Hayallerinizin mutlaka ve mutlaka yeteneklerinizle özdeş olması gerekiyor, onlara uygun olması gerekiyor. Yeteneklerinize uymayan hayaller sizi yarı yolda bırakır." diye de eklemişti. Notlarımı aldım; vizyonum olmalı, mutlaka öz değerlerim, prensiplerim, politikalarım, stratejilerim olmalı ve o vizyona göre yaşamalıyım diye düşünerek sınıftan ayrıldım.